

MERLE PINDMAA | EERIKA TÕLDSEPP

Maagiline keelemaailm

EESTI KEELE
TÖÖRAAMAT

9. KLASSILE
I OSA

Väljaandja kinnitab tööraamatu vastavust kehtivale põhikooli riiklikule õppekavale ning haridus- ja teadusministri õppekirjandusele kehtestatud nõuetele.

Maagiline keelemaailm. Eesti keele tööraamat 9. klassile. I osa

Merle Pindmaa, Eerika Töldsepp

Retsenseerinud Aile Laats, Liisa Koik

Toimetanud Esta Hainsalu

Keeletoimetanud Piret Pöldver

Illustreerinud Meelis Brikker

Küljendanud Heisi Väljak

Kirjastus on püüdnud ühendust saada kõigi tekstide ja illustratsioonide autorite või nende volitatud esindajatega. Palume neil, kellega me pole ühendust saanud, pöörduda kirjastuse Maurus poole.

Mauruse digiõppevara leiad TaskuTargast.

taskutark.ee/opi

ISBN 978-9908-60-013-0

Autoriõigus: © Maurus Kirjastus OÜ, 2026

Esmatrükk 2023, kordustrükk 2026

Tartu mnt 74, 10113 Tallinn

tellimine@kirjastusmaurus.ee, telefon 5916 6117

Kõik õigused kaitstud. Ilma autoriõiguse omaniku kirjaliku loata pole lubatud ühtki selle väljaande osa paljundada ei mehaaniliselt ega muul viisil.

„Kuigi koolil on kahtlemata tüütuid aspekte,” jätkas krahv mõttepausi järel, „arvan, et lõpuks leiad meeldiva üllatusena, et su horisont on avardunud.”

Niina vaatas üles.

„Mida te selle all mõtlete?”

/--/

„Horisondi avardamise all,” alustas ta juttu, „pidasin silmas, et haridus annab sulle aimu maailma mastaabist, selle imedest, selle paljudest ja erinevatest elamise viisidest.”

Amor Towles

Hea peatne koolilõpetaja!

Oled oma rännakuga maagilises keelemaailmas jõudnud lõppfaasi ja üsna pea jätkad juba märksa targema ning iseseisvamana uutel radadel. Aga enne veel tuleb sul ette võtta kõik varem õpitud keeleteemad ja lahendada erinevaid ülesandeid, sest **kordamine kinnistab õpitut**.

Sel õppeaastal keskendud sa **ortograafia, vormiõpetuse ja lauseõpetuse** teemade kordamisele. Peale selle õpid **tarbetekste** ja **veebitekste** sisukamalt kirjutama ning kümbled **keelkondades, maailmakeeltes ja eesti keele arenguloos**. Iga teema lõpus on **kontrollpunkt**, kus saad teksti analüüsida, grammatikaharjutusi teha, kirjandit kirjutada ja lisaks tulemust fikseerida.

Ole asjalik emakeelete kasutaja ja ära unusta, kui meeldiv on, et sa said midagi teada maailmast, kus sõnad ja laused möllavad õhus.

Tööraamatu autorid Eerika ja Merle

SISUKORD

1. ORTOGRAAFIA	6
1.1. Häälikuõigekiri	10
1.1.1. Helitute häälikute naabrid	21
1.1.2. <i>H, i, j</i>	28
1.1.3. Kaashäälikuühendi põhireegel ja erandid	36
1.2. Võõrsõnade õigekiri	41
1.2.1. Sulghäälikud võõrsõnades	44
1.2.2. <i>F-i</i> ja <i>š</i> õigekiri	45
1.3. Lühendid	56
I kontrollpunkt	62
1.4. Algustähe õigekiri	68
1.5. Kokku- ja lahkukirjutamine	84
1.6. Sünonüümid, antonüümid, homonüümid, paronüümid	102
II kontrollpunkt	114
2. TEKSTIÕPETUS	120
2.1. Sõnastus ja stiil	124
2.2. Tarbetekstid	138
2.2.1. Avaldus	139
2.2.2. Elulookirjeldus	142
2.2.3. Motivatsioonikiri	147
2.2.4. Soovituskiri	150
2.2.5. Protokoll	157
2.2.6. Seletuskiri	158
2.3. Veebitekstid	160
III kontrollpunkt	174

TÖÖRAAMATU IKOONIDE SELGITUSED

pane tähele

vasta suuliselt

uuri internetist

kirjuta vihikusse

rühmatöö

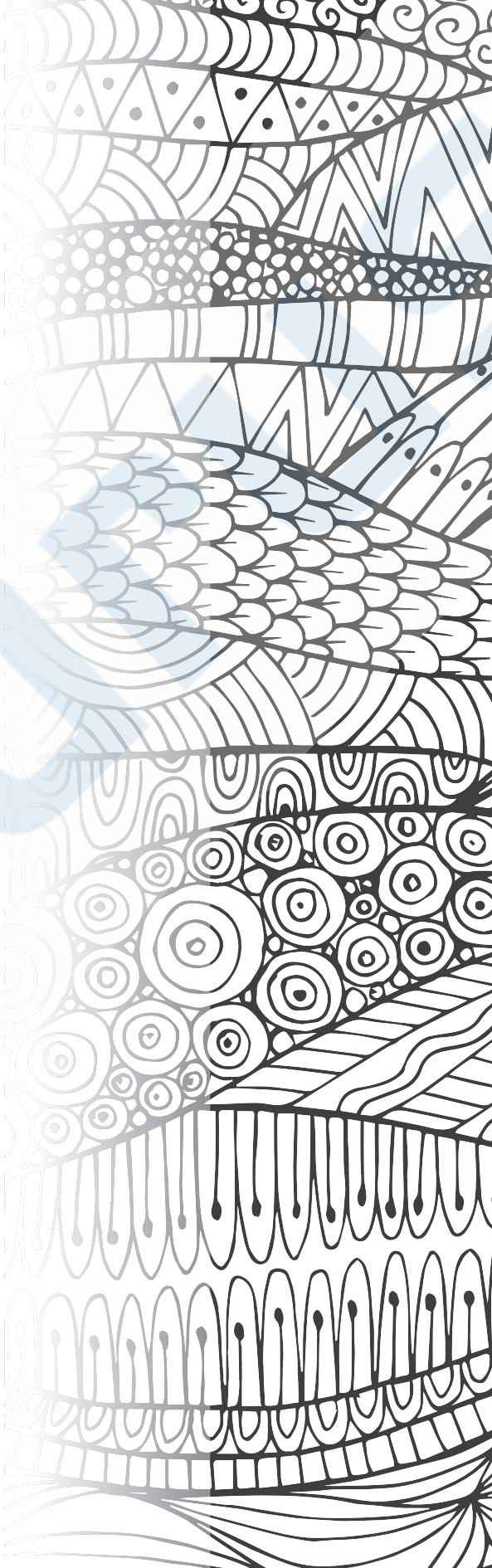
paaristöö

liikumisülesanne

ORTOGRAFIA

TÄHED

TÄHESTIK

TÄISHÄÄLIKUD

KAASÄÄLIKUD

SULGHÄÄLIKUD

HÄÄLIKUÜHEND

DIFTONG

SILBITAMINE

POOLITAMINE

KOKKU- JA LAHKUKIRJUTAMINE

LÜHENDID

ALGUSTÄHT

SÜNONÜÜMID

ANTONÜÜMID

HOMONÜÜMID

PARONÜÜMID

Loe teksti, vasta küsimustele ja lahenda ülesanded vihikusse.

Mõnel raamatul on nii vägev sõnum, et see on muutnud ajaloo kulgu. Saksa filosoofi Karl Marxi (1818–1883) „Kommunistliku partei manifestis“ ja „Kapitalis“ esitatud ideed viisid mitme revolutsioonini ning muutsid miljonite inimeste elu kogu maailmas. Tagasihoidlikumal moel on Arthur Conan Doyle'i Sherlock Holmesi juttudes kirjeldatud kuriteoanalüüsid oluliselt mõjutanud politsei ja detektiivide töömeetodeid 20. sajandi algul.

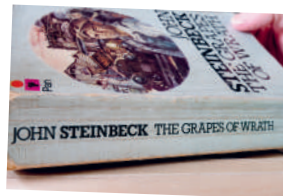
Onu Tomi onnike. Orjapidamine oli lõunaosariikide elu lahutamatu osa kuni Ameerika kodusõjani 1861–1865. Sellest kõneleb kirjanik Harriet Beecher-Stowe' (1811–1896) romaan „Onu Tomi onnike“. 1852. aastal ilmunud raamatul oli oluline roll orjapidamise vastaste innustamisel.

Tõde maailmasõjast. Esimese maailmasõja ajal elasid sõdurid viletsates tingimustes kaevikutes kummalgi pool rindejoont Läänerindel Prantsusmaal ja Belgias. Ühes lahingus hukkus tuhandeid. Nende pered ei teadnud sellest õudusest midagi, kuni Saksa kirjanik Erich Maria Remarque (1898–1970) kirjutas sellest raamatus „Läänerindel muutuseta“.

Gulliveri reisid. Briti autori Jonathan Swifti (1667–1745) fantastiline seikluslugu Gulliveri reisidest liliputtide ja hiiglaste maale on osav satiir inimlikust sõgedusest, mis naeruvääristab poliitikute, teadlaste ja filosoofide tegemisi ja sõnu.

Vihakobarad. 1930. aastatel muutis põud Ameerika Kesklaanes põllumaad „tolmuvaagnaks“. Laostunud farmerid lahkusid Californiasse, kus nad leidsid tööd puuviljakorjajatena. Ameerika kirjaniku John Steinbecki (1902–1968) „Vihakobarad“ tekitas paljudes kaastunnet farmerite raske töö ja viletsuse vastu. Raamat sai filmiks 1940. aastal.

Nuta, armastatud maa. 1948. aastal tõi Lõuna-Aafrika kirjaniku Alan Patoni (1903–1988) esimene romaan maailma ette apartheidide ebaõigluse ja julmuse. Riigi ametlik apartheidipoliitika jagas Lõuna-Aafrika elanikud kahte rassi ning piiras enamuses oleva neegerelanikkonna õigusi. Filmiversioon romaanist valmis 1951. aastal.

Mao punane raamatuke. 1960. aastatel jagati Hiinas välja 800 miljonit raamatut esimeses Mao tsitaatidega. Need Hiina kommunistliku juhi Mao Zedongi (1893–1976) mõtteterad inspireerisid fanaatilist toetust Mao „kultuurirevolutsioonile“. Revolutsioon kujunes totaalseks poliitiliseks kaoseks.

Kohandatud katkendid Fiona MacDonaldi ja Antony Masoni raamatust „Kultuur meie ümber“

1. Sõna võib mõjutada inimese tundeid ja seisukohti, panna ta kellegi teise arusaamade järgi käituma vms. Need tekstikatked kajastavad suuri muutusi maailmas ja inimeste elus. Jaota need teemade alusel vähemalt kolme rühma.
2. Mida said inimesed teada Erich Maria Remarque'i raamatust „Läänerindel muutuseta“?
3. Uuri infoallikatest, mis on „Läänerindel muutuseta“ peategelase nimi ja kui vana ta oli.
4. Uuri, milles seisnes Mao „kultuurirevolutsiooni“ totaalne poliitiline kaos.
5. Uuri, miks on eesti kultuuri- ja kirjandusloos olulised järgmised isikud ja aastarvud: Kristjan Jaak Peterson, Johann Voldemar Jannsen, Lydia Koidula, 1535. a, 1739. a ja 1862. a.
6. Ava QR-kood ja loe Viivi Luige tekstikatkendit selle kohta, kuidas teda on mõjutanud Villem Grünthal-Ridala luuletus „Talvine õhtu“. Nüüd mõtle, milline tekst või teos on sind mõjutanud. Selgita, kuidas.
7. Kirjelda kahte situatsiooni (üks positiivne, teine negatiivne), kus sõna(d) on sind emotsionaalselt mõjutanud. Kuidas end selles olukorras tundsid?
8. Vali järgnevast loetelust üks sõna/lause ja ütle seda võimalikult erinevate emotsioonidega (nt rõõmsalt, vihaselt, ükskõikselt, hirmunult, üllatunult jms). *Praegu. Mine metsa. Ma ei tea. Kuula. Mina. Tule.*
9. Loe järgnevaid e-kirjast pärit lauseid. Leia neile vähemalt kaks eri tõlgendusviisi. *Ärge siis palun pahandage, et küsin. Kuidas ma seda tegema peaksin? Loodan, et pakk jõuab ikka õigeks ajaks. Mida me siis teeme? Mis põhjusel võib üks mõte tekitada lugejas erinevaid emotsioone?*

parool: viivi

1.1. Häälikuõigekiri

HARJUTUS 1

Lõpeta laused ja selgita mõisteid. Seejärel arutle kaaslastega ja vajaduse korral täienda kirjutatut.

Tähed on

Tähestik ehk on

Kirjuta siia tähestik koos võõrsõna- ja võõrtähtedega (tõmba neile erinevat värvi joon ümber).

Võõrsõnatähed:

Võõrtähed:

Täishäälikuühend –

Diftong –

Kaashäälikuühend –

Täishäälikud ehk on

Kaashäälikud ehk on

Helilised häälikud on

Helitud häälikud on

Nii üht häälikut kui ka silpe on võimalik hääldada kolme eri pikkusega:

Silp on

Silbitamine:

a) üksik kaashäälik täishäälikute

b) mitme kõrvuti oleva kaashääliku korral kuulub

c) kaks kõrvuti olevat täishäälikut kuuluvad

d) kolme kõrvuti oleva täishääliku korral kuulub

e) liitsõnades

f) võõrsõnu

Sõnu poolitatakse, seejuures tuleb meeles pidada, et

a) ühte tähte ei jäeta

b) liitsõnu

c) võõrsõnu

HARJUTUS 2

Lahenda järgnevad ülesanded.

1. Märgi lauses erinevalt helilised ja helitud häälikud ning võõr- ja võõrsõnatähed.

Inglismaa renessansiajastu müstifitseerituim luuletaja ja draamakirjanik William Shakespeare sündis Warwickshire'i krahvkonnas Stratford-upon-Avonis ning tema näidendid on „Hamlet“, „Romeo ja Julia“, „Macbeth“, „Kuningas Lear“, „Cymbeline“ jpt.

2. Märgi lauses erinevalt täishääliku- ja kaashäälikuühendid ning diftong.

Meieni on jõudnud faktid, et ta abiellus 18-aastaselt endast umbes seitse aastat vanema naisega ning neil oli kaks tütart ja poeg.

3. Silbita sõnad püstkriipsudega.

1585. ja 1592. aasta vahel alustas Shakespeare fenomenaalselt karjääri Londonis, kuid selle perioodi kohta puudusid kaua tema biograafiast tõesed andmed ning see on andnud alust kahtlust äratavate juttude tekkele.

4. Poolita sõnad püstkriipsudega.

Kodulinna ladina koolis saadud teadmised antiikmütoloogiast ning antiikaja ajaloost ja selle aja kunstist sisendasid Shakespeare'i lugupidamist sihikindlate roomlaste vastu, mistõttu ebaproportsionaalselt suur osa tema teoste tegevustest toimubki Itaalias.

5. Kirjuta sõna kohale selle välde.

Hamlet võtab vastu paari enda järele jälgima pandud sõbra ettepaneku kutsuda näitetrupp lossi meelt lahutama. Prints kavatseb taaslavastada oma isa mõrvastseeni ning jälgida onu ilmet, et teha kindlaks tolle süü.

HARJUTUS 3

Tõmba igast veerust maha 1–2 valesti poolitatud sõna. Kirjuta need veeru alla uuesti ja poolita õigesti. NB! Liitsõnad poolita ainult sõnade liitumiskohast.

to-ma-tid	mu-gul-sibul	klaas-kuu-lis	or-kes-ter	uu-e
om-lett	tüd-ru-kud	to-rus-tik	juu-ak-se	te-le-fon
ka-ri-ka-tuur	a-hi	kuk-kel	to-re-das-ti	laste-ai-as
külm-kapp	vai-pa-del	prak-ti-ka	prilli-toos	töö-ta-ti
kla-vi-a-tuur	ok-sa-ke	pil-ved	kam-psun	öö-bi-kud
.....				
.....				
koo-li-aeg	kuu-si-kus	bee-ži-kas	lin-na-del	ka-ka-o
kompv-ek	kas-va-vat	juur-vil-ja-aeg	see-kord-ki	ma-ri-o-nett
mai-ad	kärb-se-seen	õu-es	isa-ga	laat-sa-ret
uu-dis-ta-sid	süü-a	mõt-le-ma-tu	lei-a-vad	mür-gi-sed
vah-vas-ti	ha-ra-kas	Eu-roo-pa	kunst-ni-kud	lai-u-ta-me
.....				
.....				

